

Fascinerande djur

***Djurens veckas guide för användning
inom småbarnspedagogik***

Innehåll

Förord: Mot en positiv relation till djur	3
Berättelsen börjar: Spännande stugsemester	4
Som stöd för uppgifterna	13
Uppgift: Vilket djur tänker jag på?	15
Uppgift: Rita djur på kompisens rygg	16
Uppgift: Ledsaga djuret till dess boplats	17
Uppgift: Hurtig friluftare	18
Uppgift: Hur övervinner man rädsla?	19
Förfärligt härliga djur	20
Lästips	21
Färga bilden!	22
Kom ihåg det här!	23

Text:
Marianna Lammi

Layout:
Suvi Ojala

Illustrationer:
Olga Veselovskaya

Översättare:
Marie-Christine Dalton

Bilder:
Erik Mandre/shutterstock.com (pärm)
Suvi Ojala (s. 3)
GloBI/istock.com (s. 13)
Shutterbug75/pixabay.com (s. 15)

Gerhard Janson/pixabay.com (s. 15)
Artur Pawlak/pixabay.com (s. 15)
keyouest/pixabay.com (s. 15)
DigitalDesigner/pixabay.com (s. 15)
Josch13/pixabay.com (s. 16)
Önder Örtel/unsplashh.com (bakpärm)

Tryckeri:
Laine Direct Oy

Utgivare:
SEY Djurskyddet Finland, 2022
Fågelviksgatan 10
00500 Helsingfors
www.sey.fi

Painotuote
4041 0992

SEY
SUOMEN ELÄINSUOJELU

FÖRORD

Mot en positiv relation till djur

Djur väcker olika slag av känslor hos oss. Hurdana dessa känslor är beror bland annat på våra egna erfarenheter, kulturen som omger oss, den information och felinformation som vi får samt på djurarten och själva djurindividen. Våra känslor och attityder inverkar mycket på det hur vi behandlar djur i praktiken. Därför är det viktigt att vi identifierar varifrån våra känslor har sitt ursprung och hur de inverkar på vårt sätt att förhålla oss till djur.

Till exempel är sällskapshundars och mårhundars lidande i princip av lika stor vikt och bådvas välbefinnande lika viktigt. De är båda varelser som har ett egenvärde, sina egna erfarenheter och känslor och var och en av dem är en unik individ. I vår kultur är vi dock positivt inställda till sällskapshundar och de känns nära för oss, medan mårhundens anses vara en invasiv främmande art. I praktiken syns detta i att vi jagar mårhundar på de mest varierande sätt. En del av dessa jaktmetoder förorsakar djuren onödigt lidande.

Föräldrar överför lätt sina egna attityder och beteendemonster till sina barn. Vi är rädda för en del djurarter fastän de i verkligheten inte orsakar fara för människan eller faran är liten. Bakom rädslan kan ligga föreställningar, erfarenheter och känslor som överförs under många generationer. Rädslan försvårar livet, och redan med tanke på våra barns välbefinnande är det viktigt att vi vuxna fäster uppmärksamhet på hurdans attityder till djur och hurdans rädslor vi för vidare till barnen.

Att observera djur är lärorikt och man får lätt också mycket glädje ut av det. Det är viktigt att barns intresse för djur riktas rätt. Djur ska observeras, inte störas. Vi ska uppföra oss lika respektfullt mot sådana djur som vi tycker att är otäcka som mot sådana vi tycker att är förtjusande. Också skrämmande djur kan observeras på längre avstånd. De lever sina egna liv och vart och ett av dem vill vara i lugn och ro.

Syftet med det här infohäftet är att väcka tankar om varför en del djurarter ger upphov till olika slag av negativa känslor hos oss, och hur det lönar sig att handskas med dessa känslor. Med hjälp av infohäftet kan man vägleda barn till en positiv relation med djur. Detta berikar också barnets liv.

A blue ink signature of Kati White.

Kati White
verksamhetsledare
SEY Djurskyddet Finland

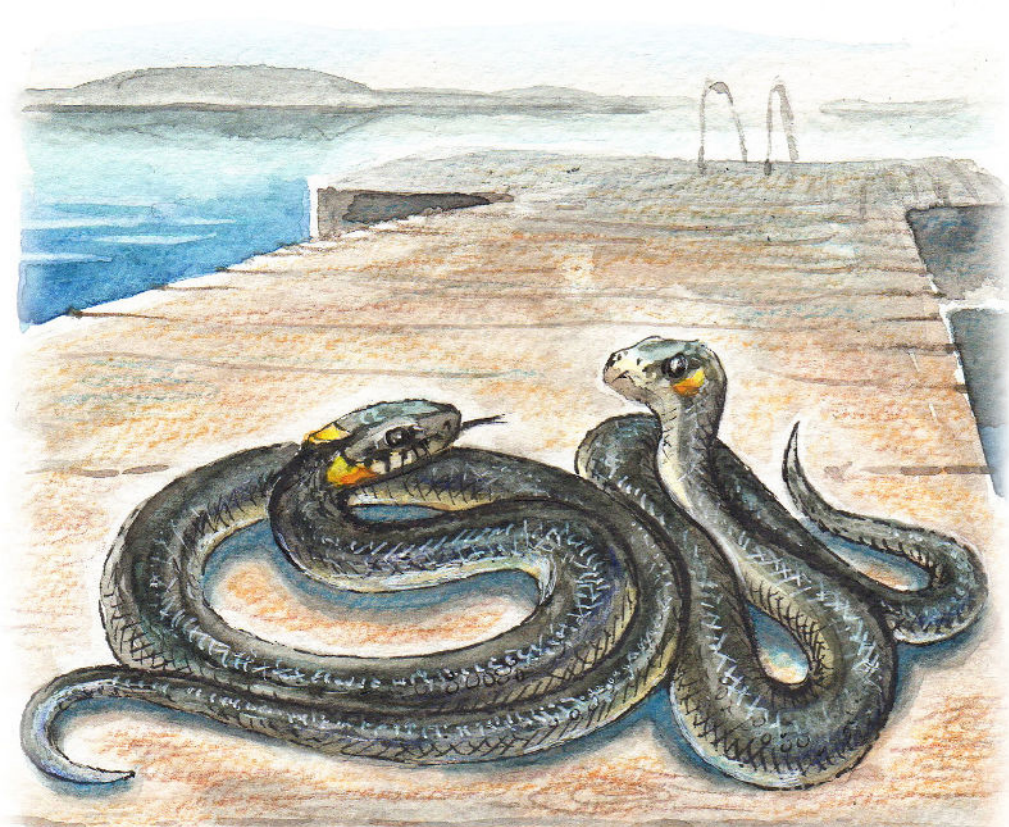
Spännande stugsemester

Bilen stannade med en knyck där vägen till stugan tog slut. Sumu, Maryam och Omar rusade ut från baksätet för att sträcka på sina armar och ben. De andades in den solvarma bondgårdsluften. Den smakade sött och varmt.

”Äntligen!” utbrast Maryam. Hon hämtade katten Snippe från sin mamma. Snippe hade bråttom att komma ut ur sin transportbur och Maryam lyckades bara med nöd och näppe fästa kopplet i kattsälen. Genast efter det tog Snippe ett språng mot närmaste häck.

”Härligt att vara på stugan!” konstaterade också Sumu. Barnen hade velat färdas i samma bil. Barnens föräldrar hyrde tillsammans en gammal bondgård på en sjöstrand.

Luften vibrerade med dofter av sommar och barnens öron började snabbt urskilja insekternas surrande och andra ljud som naturen gav ifrån sig. Längre bort på insjöfjärden simmade fåglar.

”Ska vi gå ner till stranden?”, föreslog lilla Omar.

På vägen till stranden stannade Sumu och Omar upp för att beundra två fjärilar samt en humla. Humlan surrade nästan på ställe i en blomma.

”Männe det simmar grodynglingar i strandvattnet igen?”, funderade Sumu ivrig.

Barnen sprang ner längs den flacka sluttningen mot den breda bryggan. När Omars fot träffade den första träplankan, grabbade Sumu tag i hans axel och ropade högt ”AKTA DIG!”. Han ropade mycket högre än han hade haft som avsikt.

På bryggan låg två stora, grågröna ormar och slöade sig.

”Vad händer?!” frågade Maryam som kommit springande på plats. Hon hade blivit efter eftersom hon hade väntat på att någon av de vuxna skulle komma och ta hand om Snippe. Nu stod pojarna framför henne som förstelnade med ryggarna vända mot henne.

”Ormar”, svarade Omar, torr i munnen.

”Huggormar eller snokar?” undrade Maryam nyfiket.

Eftersom Maryam var så lugn och nyfiken, lugnade också Sumu och Omar ner sig. Barnen hämtade Maryams och Omars pappa och han identifierade att ormarna var snokar.

”Bäst att lämna ormarna i fred. Jag skulle tippa att vi för så mycket ljud att de snart förflyttar sig till ett annat ställe”, sade Maryams och Omars pappa. ”Bra att ni märkte ormarna i tid och inte sprang över dem. Även om snokar inte är giftiga, kan också de bita om de blir hemskt rädda. Huggormar är giftiga. Hur känner man igen en huggorm?” fortsatte han.

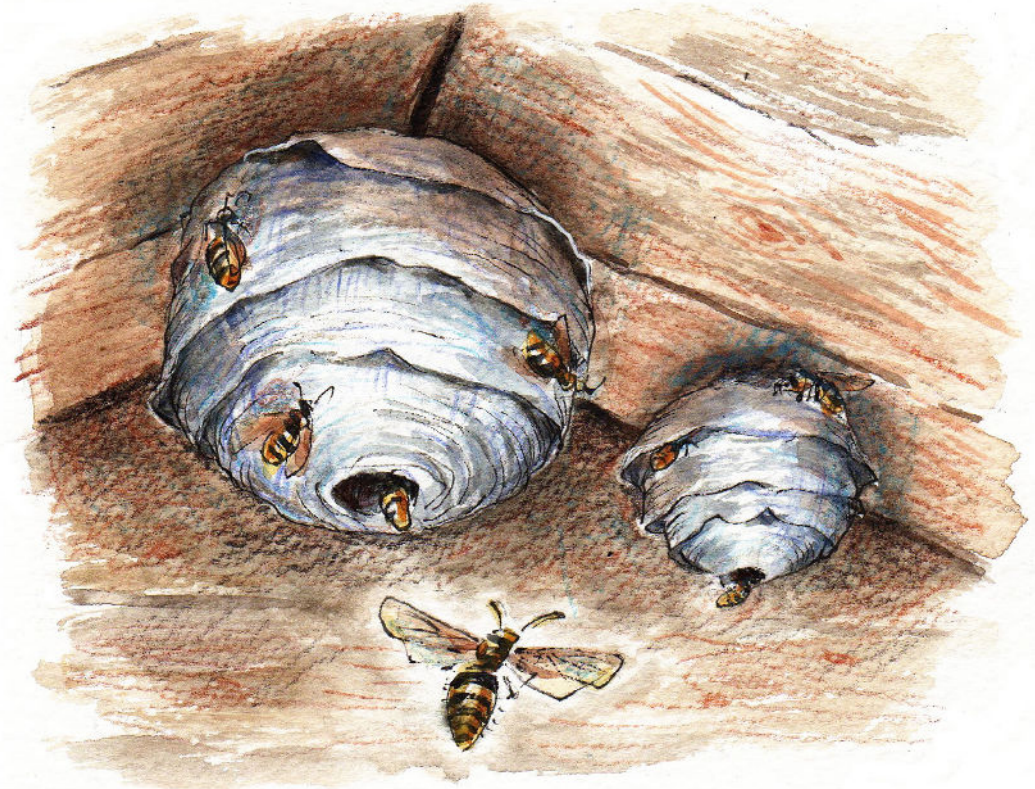
”På det svartvita sicksackmönstret”, svarade Sumu och Maryam med en mun.

Barnen steg ner i strandvattnet där grodyngel kretsade omkring.

”Jag tänker ha glasögonen på mig också när jag simmar”, muttrade Sumu halvhögt.

Mötet med ormarna gjorde Sumu och Omar fundersamma. På området runt stugan fanns många trevliga djur, såsom lommar och änder, grodyngel, citronfjärilar och trollsländor, men de hade glömt att man om somrarna var tvungen att hålla ett öga på ormar och andra varelser som inte kändes så trevliga. Hur kunde de ha glömt detta under vintern?

”Som tur finns det ännu inte något getingbo på dasset”, sade Hanna. Hon var Sumus pappas fru. ”De tar knappast mera vårt utedass i bruk när vi nu är så många som använder det. Alltid är ju någon av oss där”, skrattade Hanna. ”Om de tänker göra oss sällskap måste vi servera dem någon söt delikatess på ett sådant ställe där vi inte stör varandra”, fortsatte hon i försonlig ton.

Sumu visste att Hanna hade blivit allvarligt stucken av getingar när hon var barn. I årtal hade hon varit rädd för getingar och hatat dem, ända tills hon hörde i nyheterna att pollinatörernas antal minskar oroväckande och blev bekymrad över detta. Med pollinatörer avses exempelvis humlor, bin och fjärilar och också andra insekter såsom getingar. Utan pollinatörer skulle det inte finnas blommor, bär eller frukter.

Nuförtiden försökte Hanna alltid komma på sätt att leva tillsammans med insekterna, på tryggt avstånd från dem. Sumu funderade att man säkert kunde göra på samma sätt beträffande ormar. När han var yngre var han rädd för spindlar. Hanna och han hade sedan börjat mata spindlar. Då kändes de inte mera så skrämmande.

Det första kvällsmålet på stugan åt båda familjerna ute på terrassen och tittade och lyssnade samtidigt på fåglarna som rörde sig på sjön. Snippe höll ännu på med att undersöka sin uterastgård med stor iver. Maryams och Omars mamma hade klippt gräset där för att det skulle vara lättare att upptäcka ormar som eventuellt ringlade in dit.

Plötsligt märkte Omar att en andhona med sina ungar promenerade vid skogskanten i jakt på blåbär. Kan det finnas något sötare! Tur att Snippe var i sin egen uterastgård, för de sällskapsdjur som vi människor har ska respektera de vilda djurens häckningsfrid.

Så småningom fick myggorna sällskapet att förflytta sig inomhus, men Maryam viskade till Omar och Sumu att de senare på kvällen skulle kunna smygga sig ut för att utforska sommarnatten.

Sommarkvällen kändes fuktig och underbart varm när barnen smög sig ut ur stugan på gårdsplanen. De gick mot bärbuskarna. De trodde att de skulle hitta nattfjärilar där, kanske till om med fladdermöss.

Plötsligt såg det något röra sig vid skogskanten. Det var precis som de skulle ha hört ljudet av tassar...

Det var den första natten på stugan, de var ute i skymningen utan en enda vuxen, och till på köpet utan lov. Barnens fantasi skenade iväg. "Varg", tänkte Omar. "Björn", tänkte Sumu. "Räv", misstänkte Maryam.

På grund av myggorna och fästingarna hade Maryam klätt sig i pyjamasbyxor och en jacka med huva. I fickan hade hon sin mobiltelefon som hon nu grävde fram. Precis när den mystiska prasslande varelsen kilade förbi barnen för att sedan försvinna in i skogen, fick Maryam snappat ett foto av den.

På morgonen visade barnen fotot för de vuxna, lite skamsna då de ju hade varit ute utan att föräldrarna visste om det.

Utifrån det suddiga fotot kom de vuxna till slut fram till att det var fråga om en mårhund.

"På våren hade vi i skolan talko för att bekämpa främmande arter", berättade Sumu. "Vi plockade lupiner vid dikeskanter och annat liknande. Vår lärare berättade då att mårhundens är en främmande art i Finland och inte hör hit."

"Men å andra sidan berättade vår lärare, att granen också började växa i Finland först tusen år efter den första istiden", sade Maryam. "Nog tycker vi väl ändå alla att granen hör till Finlands natur? Hur definierar man egentligen begreppet främmande art?"

De vuxna tyckte att det här var en bra fråga, som de inte heller visste svaret på.

De vuxna visste att man nuförtiden får döda mårhundar till och med under valpningstiden då de har ungar som behöver matas.

”Det är ju förfärligt!”, brast Omar ut.

”Det cirkulerar mycket information om mårhundar. Troligtvis är mårhundens en ganska usel jägare, och utgör inte på riktigt något hot för Finlands natur, förutom i skärgården”, sade Hanna. ”Vi ska behandla precis alla djur på ett sätt som inte orsakar dem smärta.”

”Som tur var stötte vi bara på en mårhund som tagit sig en aftonpromenad”, mumlade Sumu. ”Jag blev rädd eftersom jag trodde att det var något värre odjur.”

”Oberoende av vilket djur det var så var det säkert lika rädd för dig som du för det”, uttalade sig Sumus pappa.

”Nog ryms vi alla hit”, sade Maryam leende. ”Och om vi inte ryms, så turas vi om.”

Till pedagoger och hemmen som stöd för uppgifterna

Vilda djur väcker många olika slags känslor hos oss, allt från glädje till skräck och äckel. Känslorna inverkar på hur vi behandlar djuren.

Det finns alltid någon orsak till känslor som till exempel rädsla, och känslorna har en viktig uppgift. De berättar för oss var vi är trygga och å andra sidan var vi är i fara. Ibland är det svårt att identifiera sin rädsla, men ju bättre och mångsidigare man identifierar sina egna känslor, desto lättare är det att leva med dem.

Om man märker att man själv eller någon annan är rädd för djur eller ett visst djur, är det viktigt att ha medkänsla för sig själv eller den andra. Känslor som rädsla, avsky och även ilska är naturliga, och alla upplever sådana känslor vid något skede.

Barnen kan fundera på var i kroppen någon känsla, till exempel rädsla, glädje, avsky, ilska, medkänsla, skuld-känsla, känns helt fysiskt. Var i kroppen känns det när man ser en spindel eller mus? Efter detta kan man tillsammans fundera på vilken känsla det är fråga om. Med hjälp av övningen lär man sig att identifiera och möta sina känslor, samt att uttrycka dem verbalt.

Orsaker till rädsla

Det lönar sig att fundera om det finns någon tydlig orsak till rädslan, såsom en tråkig erfarenhet, eller om rädslan är inlärd. Om rädslan baserar sig på en tråkig erfarenhet lönar det sig att begrunda känslan och fundera på saken också ur djurets synvinkel. Var djuret också rädd?

Speciellt starkt smittar känslor från föräldrar till barn. Barnet har sin förälder som förebild och tillägnar sig dennes tillvägagångssätt. Även om barnet får ny information när hen blir äldre är det ibland svårt att släppa taget om rädslan. Med hjälp av övningar lyckas dock detta.

Hur man hanterar rädslan

Känslor i sig är aldrig fel. Det viktiga är vad man gör när någon känsla aktiveras. I stället för att försvara sig och till exempel försöka skada det djur man är rädd för, kan man vanligtvis dra sig tillbaka för att begrunda situationen.

Vid övervinnande av rädsla hjälper också att förstå det man är rädd för. Till exempel har vargar senast attackerat människor för över hundra år sedan och också de fallen är oklara. I Finland finns inga giftiga spindlar, och huggormen biter människan endast i nödfall. Man kan också hitta likheter mellan sig själv och det djur man är rädd för. Till exempel försvarar många fåglar sitt eget bo eller sina ungar, precis som också vi människor gör.

När man vill övervinna sin rädsla kan det hjälpa att långsamt bygga upp tolerans mot den genom att till exempel se på videor och göra visualiseringsövningar. Det är dock viktigt att öva på ett sådant sätt att man inte känner allt för stort obehag.

Man kan försöka behärska rädslan genom att vara vänlig mot det djur man är rädd för eller genom att försöka rationellt bedöma hur sannolikt det är att djuret i fråga tänker skada en. När djur skadar människor är det huvudsakligen i självförsvar.

Vilket djur tänker jag på?

Föreنا beskrivningen med rätt djur.

1	Djuret luktar med sin tunga.	A	
2	För detta artiga djur är familjen viktig.	B	
3	Djuret kommunicerar med sina artfränder genom att dansa.	C	
4	Djuret sover vintersömn.	D	
5	Djuret tycker om choklad men delar gärna chokladen med sin kompis.	E	

Rita djur på kompisens rygg

Använd ett finger för att rita djur på ryggen på den som sitter framför dig. Du kan till exempel rita en:

- orm
- geting
- ödla
- ylande varg
- spindel
- mus

Hur känner man igen olika djur?

Fundera på hur man kan känna igen det djur som ritas, och hur djuret, till exempel ormens slingrande kropp eller spindels åtta ben, känns på ens rygg.

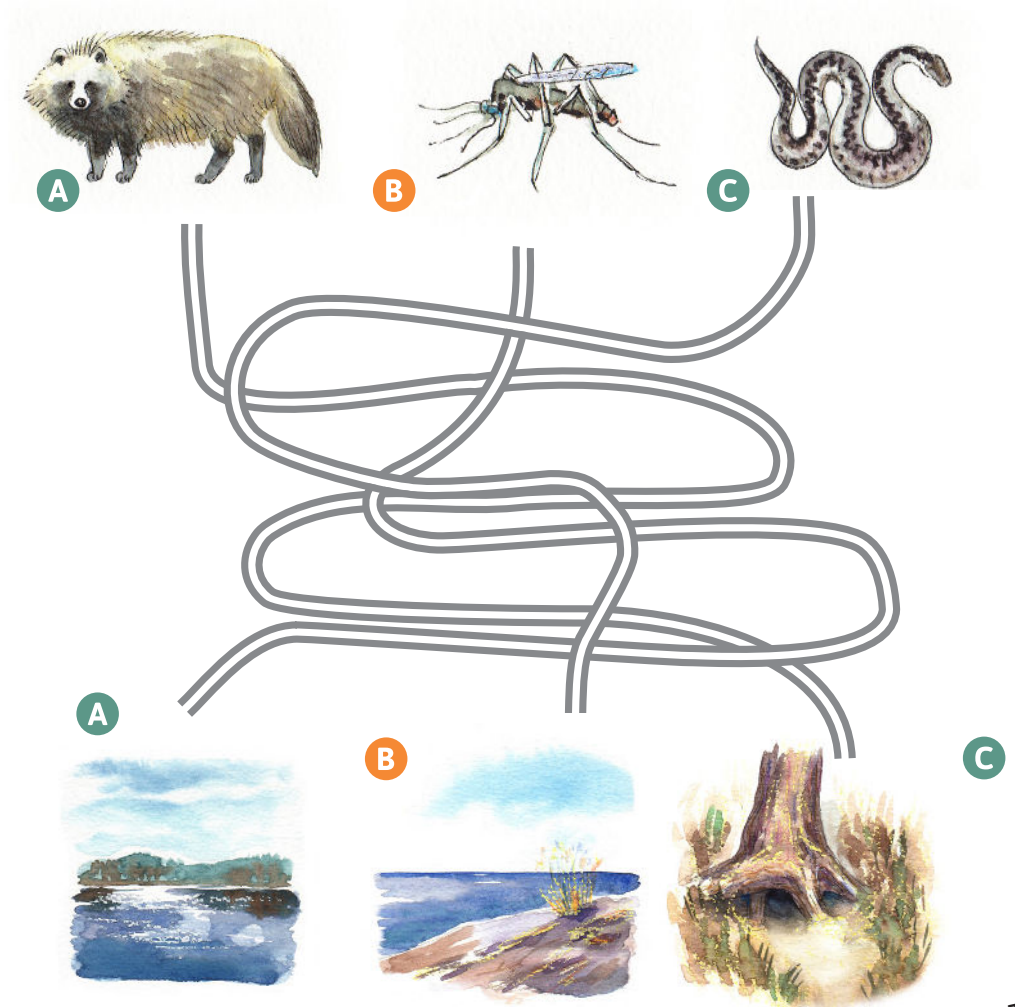
När du ritar kan du dessutom samtidigt föreställa dig hur djuret ifråga rör sig och imitera rörelserna.

PÅ GRUND AV de sätt som olika djur vanligtvis beskrivs i sagor förhåller vi oss mera positivt till en del djurarter än till andra. Föreställningar och bilder av djur är dock kulturbundna: till exempel anses i många länder i Afrika att spindlar är de mest intelligenta och ädlaste av alla djurarter.

Ledsaga djuret till dess boplats

För att ett djur ska må bra måste det få utlopp för sina egna artspecifika behov. Före djuret med den miljö som lämpar sig för det.

Hurtig friluftare

Färga bilden och kryssa över de saker som friluftaren inte behöver.

Hur övervinner man rädsla?

Djur väcker olika slag av känslor hos oss. En del av känslorna har vi lärt oss av våra nära människor och från sagor och reklamer.

Alla känslor är tillåtna, men inte alla gärningar.

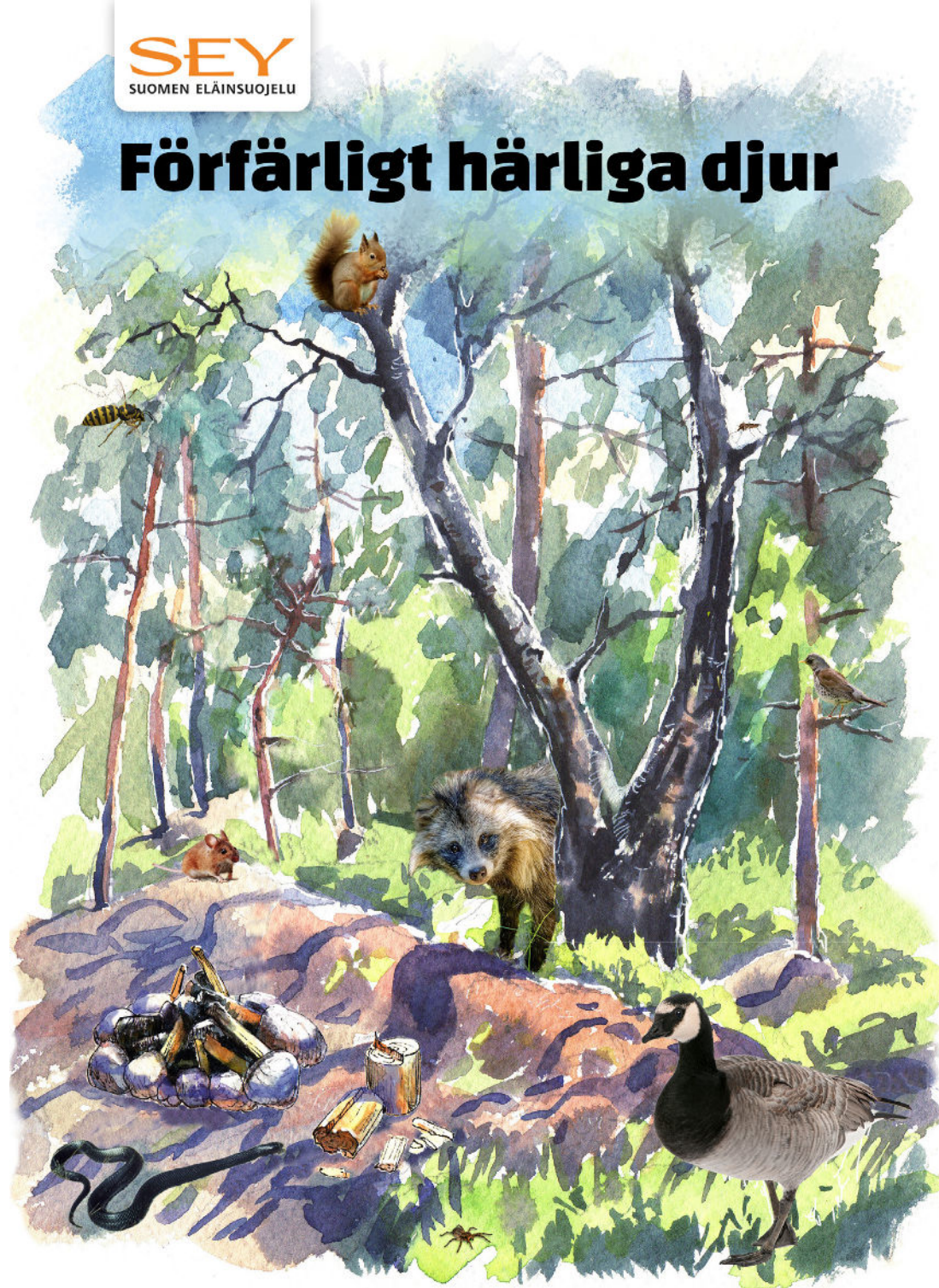
Lär dig att identifiera och namnge känslan som du känner i din kropp.

- **FUNDERA** vad rädslan för djuret beror på. Finns det någon särskild orsak till rädslan?
- **FUNDERA** hur man skulle kunna få en mindre skrämmande bild av djuret.
- **KOM IHÅG** att också djuren är rädda för människorna och försöker undvika att vi möts. Djuren skadar oss endast om de själv känner sig hotade.

SYFTET MED ÖVNINGEN är att diskutera vilka djur man är rädd för eller tidigare har varit rädd för, vad rädsla innebär och hur rädslan känns. Genom att identifiera sina känslor samt genom att bekanta sig med föremålet för ens rädsla kan man bli av med eller lära sig att leva med rädslan.

Förfärligt härliga djur

Att fundera på

- Fundera först kring de föreställningar människor har om olika djur: björn, vitkindad gås, huggorm, ekorre, varg o.s.v. Skriv upp föreställningarna ("varg – farlig").
- Fundera på vilket sätt det känns annorlunda att se en mus i skogen jämfört med i stadsmiljö? Vad tror du att skillnaden beror på?
- Fokusera på ett par eller några djur av varav åtminstone ett väcker positiva känslor och ett negativa känslor. Beskriv känslorna noggrant. Fundera på hur djuret i fråga känner och upplever situationen. Och hur djuret upplever dig. Vet du hurdan betydelse djuret har i naturen?
- Inhämta information om ett djur som väcker negativa känslor. Du kan till exempel använda följande källor. Fundera om din åsikt ändrades utifrån den nya informationen.

Lästips

Böcker om sådana djur som vi inte alltid tycker om:

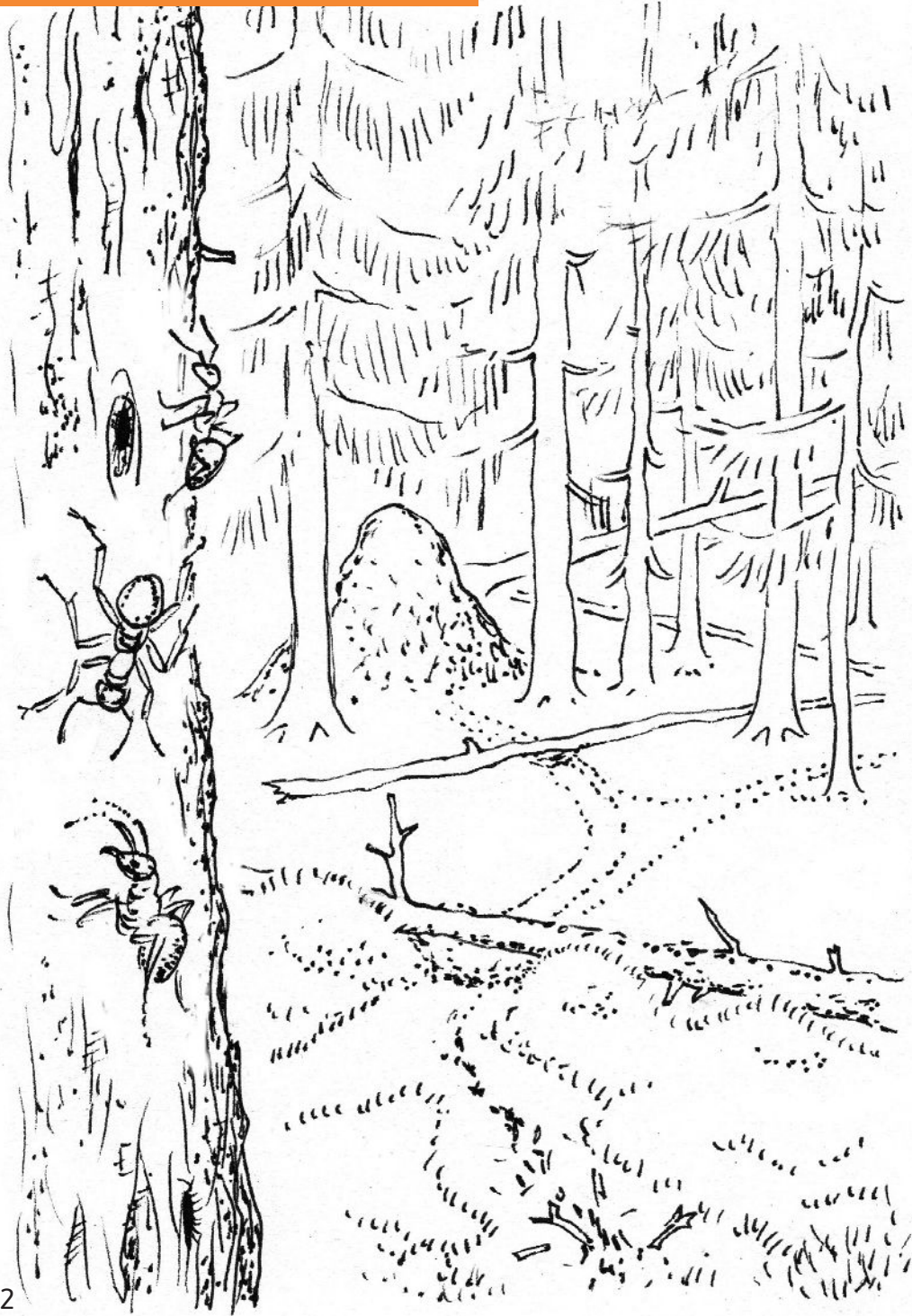
Katja Bargum & Jenny Lucander: *Myrornas rekordbok*. Förlaget.

Tanja Is: *Vargjakten*. Tanja Is.

Sophie Corrigan: *Världens INTE värsta djur*. Tukan förlag.

Lästips beträffande relationen mellan människor och naturen

Malin Kivelä, Martin Glaz Serup & Linda Bondestam: *Om du möter en björn*. Förlaget.

Kom ihåg det här!

1. Vi människor är djur, precis som också katter, hundar, råttor eller till exempel ormar. Också andra djur känner glädje, sorg, rädsla och smärta.
2. Alla djurs sätt att uttrycka sig med miner, läten eller gester skiljer sig från varandra. Därför förstår människorna inte alltid dem. Likväl upplever alla djur många olika slag av känslor.
3. Alla djur har ett egenvärde. Med egenvärde avses att alla djur är sinsemellan lika värdefulla och att djurets liv ska respekteras som sådant.
4. Vi tycker att en del djur är förtjusande, och en del verkligen skrämmande. Det finns alltid någon orsak till känslor som glädje eller rädsla.
5. Vi ska inte försöka hindra oss från att uppleva känslor. Vi människor är dock kapabla att begrunda våra känslor och reglera dem. Man kan också träna känslofärdigheter.
6. Vi märker inte alltid ett djurs smärtor eller känslor. Djuret kan dölja dessa till exempel eftersom det kan försätta det i fara att visa att det har ont.
7. Ibland känns något, eller något djur, skrämmande därför att vi inte vet tillräckligt om det. Om vi skaffar information om ett djur som känns skrämmande kan detta hjälpa oss att förstå djuret.
8. Det är naturligt att vi tycker att en del djur är skrämmande. Känslor lär oss vad som är viktigt, spännande och otrevligt för oss.
9. Många djur kan bita eller sticka om de blir rädda. Det är djurets försvarsreaktion som det tillgriper när det känner att de inte finns andra sätt att fly undan en situation.
10. Alla djur är på samma vis kännande och upplevande varelser. De är värdefulla i sig själv oberoende av hur människan har klassificerat dem.

Detta häfte är ett informations- och uppgiftspaket utifrån temat för Djurens vecka år 2022, som handlar om möten med spännande djur samt de känslor som djuren väcker. Häftet är ämnat för användning inom småbarnspedagogik och nybörjarundervisning.

Materialet lämpar sig också för användning i bland annat natur- och djurklubbar. Vid utarbetandet av materialet har socialpsykolog Leena Koivula bistått som sakkunnig.

Materialet är gratis och kan beställas på adressen sey@sey.fi.

Djurens vecka är en temavecka som anordnas årligen mellan den 4 och 10 oktober. Veckan inleds på den internationella Djurens dag. I Finland har Djurens vecka firats på SEYs initiativ från och med 1959.

SEY är Finlands största djurskyddsorganisation och expert inom djurskydd. SEYs verksamhetsområde omfattar alla djur och förbundets verksamhet täcker hela landet.